

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Aan de Directeur-Generaal Volksgezondheid
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Drs. M. Sonnema
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

NCTV
Dhr. P.J. Aalbersberg EMPM
Postbus 16950
2500 BZ Den Haag

Datum 14 januari 2022
Betreft Gedragsreflecties opgeleverd 12 januari 2022

Geachte mevrouw Sonnema en heer Aalbersberg,

Op 11 januari jl. heeft u de RIVM Corona Gedragsunit gevraagd om gedragsreflecties op mogelijke aanpassingen van het maatregelenpakket. Op 12 januari 2022 hebben wij deze aan u opgeleverd (zie bijlage 1).

De gedragsreflecties zijn gebaseerd op resultaten uit het gedragswetenschappelijk onderzoek van het RIVM en de GGD'en en consultatie van [gedragswetenschappelijke experts](#).

De focus van onze gedragsreflecties ligt op het leren leven met het virus rekening houdend met de mogelijkheden vanuit medisch-virologisch perspectief die gesignaleerd worden met oog op continuïteit van zorg. Hierbij houden we zoveel als mogelijk rekening met de impact van maatregelen op naleving, draagvlak, welbevinden, ervaren rechtvaardigheid en vertrouwen in beleid.

Uitvraag NCTV d.d.11 januari 2022:

Verzoek om gedragsreflecties op mogelijke aanpassingen in het maatregelenpakket. Het gaat hierbij om de volgende opties:

- Continueren van het huidige maatregelenpakket met mogelijke versoepelingen:
  - Het toestaan van volledig fysiek onderwijs in MBO en HO.
  - Verruimen van de mogelijkheden voor de beoefening van sport.
  - Het toestaan van contactberoepen.
- Wijzigen huidige maatregelenpakket voor wat betreft de sluiting van sectoren:
  - Verruimen van de algemene sluitingstijden voor niet-essentiële detailhandel, horeca, sport (m.u.v. topsportlocaties), cultuur en overige niet-essentiële dienstverlening op publieke plaatsen.

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Ons kenmerk
002-2022 G&M-CG/ML/eu

Behandeld door
Corona Gedragsunit

Kopie aan

Bijlage(n)
Bijlage 1: gedragsreflecties 12 januari 2022
Bijlage 2: voorlopige cijfers trendonderzoek

- Aanvullende maatregelen:
  - Het uitbreiden van het gebruik van mondneusmaskers.

Datum
14 januari 2022

Ons kenmerk
002-2022 G&M-CG/ML/eu

Gedragsreflecties

De door het RIVM opgeleverde gedragsreflecties treft u aan in bijlage 1.

Verschillende onderwerpen die we in deze gedragsreflecties aanstippen zijn door ons uitgewerkt in memo's en eerdere brieven met gedragsreflecties. Deze zijn te raadplegen via www.rivm.nl/gedragsonderzoek/publicaties.

Nieuwe resultaten trendonderzoek

Tussen 4 en 10 januari vond de 23^e meting van het trendonderzoek plaats naar gedrag en draagvlak voor de op dat moment geldende maatregelen. Deze worden op 18 januari gepubliceerd op het coronadashboard en op RIVM.nl. In bijlage 2 treft u de voorlopige resultaten aan zoals gedeeld door prof.dr. Kim Putters in het Brede Corona Overleg op 13 januari jl.

Tot een nadere mondelinge toelichting zijn wij gaarne bereid.

Met vriendelijke groet,

Dr. Mariken Leurs
Hoofd Corona Gedragsunit
Centrumhoofd Gezondheid en Maatschappij

Bijlage 1:

Gedragreflecties op beoogde wijzigingen in het coronamaatregelenpakket

RIVM Corona Gedragseenheid | 12 januari 2022

Datum

14 januari 2022

Ons kenmerk

002-2022 G&M-CG/ML/eu

Voorlopige resultaten trendonderzoek (4-10 januari 2022)

- Vertrouwen coronabeleid: (helemaal) niet 37%, neutraal 39%, (helemaal) wel 24%
  - Hoeveelheid maatregelen: Te weinig 24%, Voldoende 38%, Te veel 39%
  - Draagvlak: Beperkte daling, maar sterker voor striktere bezoekersbeperking
- Draagvlak laagste voor 'zelftesten voor bezoek' en bezoekersbeperking van 2
- Naleving: redelijk stabiel voor meeste factoren
  - Stijging: zelftesten voor bezoek en mondkapje binnenruimte
  - Daling: aantallen thuisbezoek en handen wassen

Kernoverwegingen – richting samen leven met het virus

- Duidelijke koers: transparante, rechtvaardige, goed onderbouwde besluitvorming en communicatie zijn van belang voor vertrouwen, draagvlak en naleving.
  - Heldere (middel)lange termijn strategie: Een duidelijke strategie is nodig om samenhangende logica van de geldende maatregelen/aanpassingen in het maatregelenpakket uit te kunnen leggen binnen een helder overkoepelend narratief en daar consistent op te acteren. Het is van belang dat duidelijk is op welke manier maatregelen passen binnen de (middel) lange termijn strategie.
  - Perspectief: schets een realistisch perspectief voor de komende maanden en middellange termijn mbt leren leven met het virus en communiceer de onzekerheden die er zijn,
  - Consistentie: betrek verschillende bestuurslagen en experts (ook sociaal en gedragswetenschappelijke) om zoveel mogelijk steun en eenduidigheid te organiseren bij vormgeven middellange termijn strategie, communicatie en uitvoering.
  - Helpende hand: bied mensen (burgers & branches) handvatten om zelf een risico-inschatting te kunnen maken en zo veilig mogelijk met het virus te leren leven en geef hen daarbij ook enige ruimte voor eigen invulling.
- Bij epidemiologische onzekerheid, wees terughoudend met versoepelingen om jojo-effect te voorkomen.
- Indien er (vanuit epidemiologisch perspectief) ruimte is voor aanpassingen, geef dan prioriteit aan maatregelen die de negatieve impact op welbevinden dempen, aan groepen waarop die onevenredig getroffen worden, of waar langdurige negatieve effecten optreden.

Toepassing op mogelijk aanvullende maatregelen

Datum

14 januari 2022

Ons kenmerk

002-2022 G&M-CG/ML/eu

Bied concreet perspectief over wanneer sectoren open kunnen, plaats het opengaan in middellange termijn corona strategie, en focus op concrete stappen om zo veilig mogelijk open te gaan én te blijven. Wees concreet over wie welke rol heeft in het voldoende veilig en duurzaam openen van sectoren: burgers, ondernemers, scholen, overheden. Toets beleid bij branches en lokale overheden om tegenreacties te voorkomen en barrières te identificeren. Neem indien nodig iets meer tijd om goed onderbouwd en getoetst beleid en bijbehorende communicatie te organiseren, terwijl mogelijk ook de epidemiologische zekerheid toeneemt.

Specifieke aandachtspunten voor maatregelen:

>

Toestaan van fysiek onderwijs in mbo, hbo en wo belangrijk

- a. Draagvlak voor sluiten scholen is laag. Onderwijs is één van de universele rechten van minderjarigen. Fysieke sluiting onderwijsinstellingen heeft negatieve effecten op welzijn bij jongeren, kan leiden tot leerachterstanden en bijdragen aan ongelijkheid.
- b. Bied instellingen speelruimte om het openen voor hun eigen organisatie zo goed mogelijk in te richten: eventueel gefaseerd opengaan en/of blended onderwijsvormen te gebruiken.
- c. Docenten en studenten hebben recht op een veilige omgeving. Ondersteun de onderwijssector waar nodig hierbij (gratis beschikbaar stellen mondkapjes en zelftesten bijv.).

>

Uitbreiden van gebruik mondneusmaskers

- a. Draagvlak en naleving hangt af van de ervaren virusdreiging, de effectiviteit van de betreffende maatregel, en de haalbaarheid/negatieve impact
- b. De ervaren dreiging van het virus neemt momenteel af, mondkapjes worden in binnenruimtes door (slechts) ±60% als nuttig gezien, naleving wordt wel door meerderheid als makkelijk ervaren (±80%). Het risico op besmetting in de buitenlucht wordt als lager gezien (door steekproef burgers).
- c. Het ervaren nut van het introduceren van mondkapjes op meerdere plekken zal naar verwachting toenemen indien dit wordt gedaan op hoog-risico plekken, als onderdeel van de (middel)lange termijn strategie om Nederland veiliger te openen en open te houden (dus niet tijdens een lockdown waar drukte toch al beperkt is), en met gedegen uitleg over de effectiviteit.
- d. De haalbaarheid van naleving zal toenemen als er alleen geschikte mondkapjes verkocht of uitgedeeld worden, deze mondkapjes voor alle alledaagse situaties geschikt zijn (dus niet sommige voor situatie A en andere situatie B), en het gedragsadvies reëel is (mondkapjes in theater of bioscoop meer dan mondkapjes aan tafel in restaurant tussen versnapering door).
- e. Gratis of zeer goedkoop beschikbaar stellen op strategische plekken zal naar verwachting naleving en draagvlak bevorderend werken.

Verruimen van mogelijkheden beoefening sport

- a. Vanuit oogpunt van fysiek en mentaal welbevinden en sociale ontwikkeling is het verruimen van mogelijkheden voor sporten belangrijk.
- b. Indien prioritering nodig is, geef dan voorrang aan jongeren/jong volwassenen (bijv 18-27 jarigen, analoog aan eerdere maatregel) waar de impact op sociale en mentale gezondheid van de maatregelen het grootst is.
- c. Voor mensen met een medische aandoening kan begeleid sporten en bewegen ook van groot belang zijn voor de gezondheid (COPD, hartfalen).

Datum

14 januari 2022

Ons kenmerk

002-2022 G&M-CG/ML/eu

Vooruitblik middellange termijn strategie

We gaan richting het 3^e Corona jaar. Gedrag, draagvlak en welzijn zijn belangrijke factoren bij het duurzaam inrichten van Nederland voor de komende jaren. NL heeft top-experts op dit gebied – betrek ze!

- Waarden verschillen tussen groepen en individuen: voor een zorgvuldige en rechtvaardige verdeling van lusten en lasten is het daarom van belang om goed zicht te krijgen op de waarden die (groepen) mensen hechten aan resp. fysiek, mentaal en sociaal welbevinden en economische aspecten.
- Maak het voor iedereen zo makkelijk mogelijk (incl. laaggeletterden en mensen met een kleine beurs) om een Corona-veilig leven te leiden (denk hierbij zowel aan de inrichting van de leefomgeving/ context en communicatie).
- Zodra beschikbaar: Communiceer een haalbaar, breed gedragen en effectief (midden) lange termijn plan dat inhoudelijk aangeeft:
  - a. welke indicatoren (bijv. de R, besmettingscijfers, of ziekenhuisopnames) als criterium worden gebruikt en waarom (bijv. ziektelast zoals long-covid);
  - b. op welke criteria en evidentie (inclusief effectiviteit en haalbaarheid en impact op welzijn, ongelijkheid en rechtvaardigheid) dit plan is gebaseerd;
  - c. hoe zich dat vertaalt in lokale of bredere maatregelen, en wie (bijv. burgers, organisaties, beleidsmakers, communicatie professionals) wat moet doen;
  - d. wat het (middel)lange termijn perspectief is.
- Voor dit plan zal meer draagvlak zijn als het
  - a. gezamenlijk is ontwikkeld met belangrijke maatschappelijke stakeholders, inclusief burgers. Betrek burgers & branches bij het concretiseren welke indicatoren (bijv. fysieke en mentale gezondheid, economie) leidend zouden moeten zijn en het maken van een rechtvaardige afweging hierin;
  - b. vanuit een breed maat/wetenschappelijk perspectief (oa medisch, gedrag, economie, onderwijs);
  - c. urgent ingrijpen noodzakelijk is en de uitbraak redelijkerwijs niet te voorkomen was;
  - d. de bevolking proactief over dit plan is geïnformeerd en geconsulteerd.

- Om draagvlak en uitvoerbaarheid van beleid beter te borgen, is het wenselijk om voldoende tijd voor wetenschappelijke onderbouwing te bieden en het toetsen van voorliggend beleid bij burgers/branches/sectoren in het proces in te bouwen. Hierover communiceren kan bijdragen aan de ervaren rechtvaardigheid van beleid.

Datum

14 januari 2022

Ons kenmerk

002-2022 G&M-CG/ML/eu

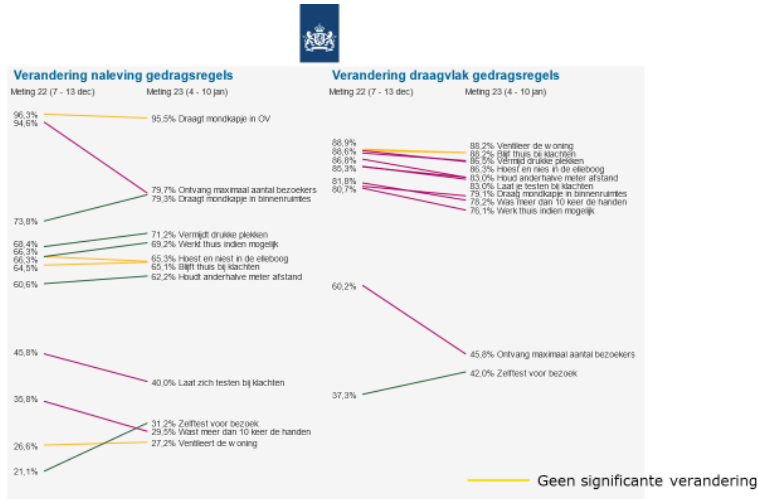
Zie voor nadere toelichting en voorbeelden onze eerder uitgebrachte gedragsreflecties en memo's. www.rivm.nl/gedragsonderzoek/publicaties

Bijlage 2: Voorlopige cijfers trendonderzoek ((4-10 januari 2022))

(De cijfers zijn nog enigszins onder voorbehoud, mogelijk dat bij nadere beschouwing nog andere beelden naar voren komen)

Datum
14 januari 2022

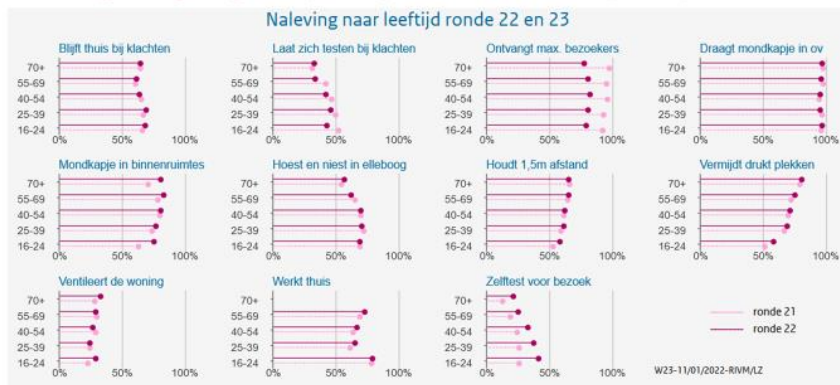
Ons kenmerk
002-2022 G&M-CG/ML/au

RIVM Corona Gedragsunit
12-1-2022

Let op: testen bij klachten bevat nog niet zelftesten

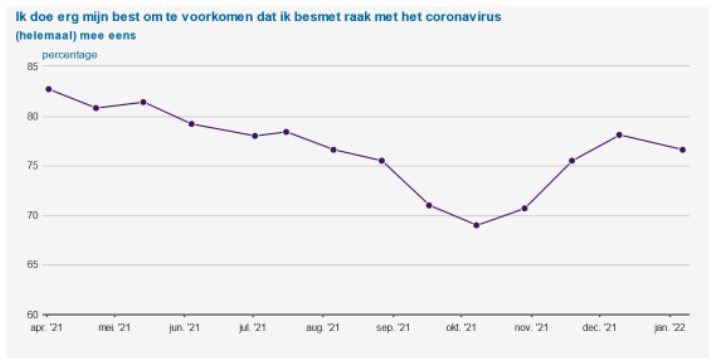
Naleving begin jan (R23) vs half dec (R22)

Datum
14 januari 2022

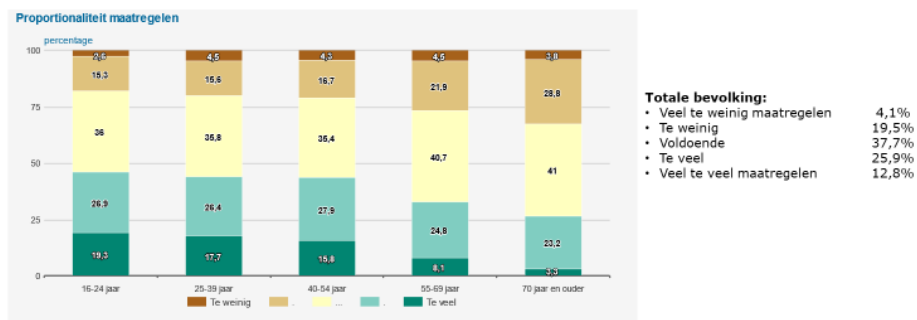
Ons kenmerk
002-2022 G&M-CG/ML/eu

13

Ervaren proportionaliteit van aantal maatregelen

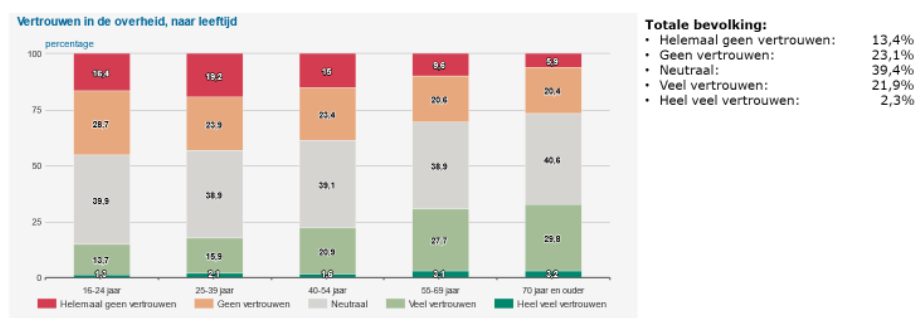

RIVM Corona Gedragsunit
12-1-2022

15

Vertrouwen in het coronabeleid van de overheid

RIVM Corona Gedragsunit
12-1-2022

14